

Nr 2.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 22 kap. 12 § strafflagen; given Stockholms slott den 21 december 1923.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag om ändrad lydelse av 22 kap. 12 § strafflagen.

GUSTAF.

Birger Ekeberg.

Förslag

till

Lag om ändrad lydelse av 22 kap. 12 § strafflagen.

Härigenom förordnas, att 22 kap. 12 § strafflagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

Brukar man eller låter bruka, utan lov, annans lösa gods, evad man det förut i besittning hade eller icke; straffes med böter eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, med fängelse i högst sex månader.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1924.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 30 november 1923.*

Närvarande: statsministern TRYGGER, ministern för utrikes ärendena friherre MARKS VON WÜRTEMBERG, statsråden MALM, EKEBERG, BESKOW, MALMROTH, HASSELROT, STRIDSBERG, LÜBECK, CLASON, WOHLIN, PETERSSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Ekeberg, anför:

»Olovligt nyttjande av annans egendom är belagt med straff enligt 22 kap. 12 § strafflagen, vilket lagrum har följande lydelse:

Brukar man eller låter bruka, utan lov, vad annan tillhör och det man i besittning haver; böte högst tjugufem riksdaler. Tager någon eljest och brukar, utan lov, vad annan tillhör; vare bot högst femtio riksdaler.

I två särskilda till Kungl. Maj:t ingivna skrifter har hemställts om sådan ändring av detta lagrum, att för ifrågavarande brott må kunna ådömas strängare straff än den nuvarande straffskalan upptager.

Den ena av dessa framställningar har avgivits av Sveriges Åkeriådkareförbund, Sveriges Trafikbilägares Riksförbund, Kungl. Automobilklubben, Kungl. Motorbåtklubben, Svenska Motorcykelklubbens centralstyrelse och Kungl. Svenska Aeroklubben. I den av dem ingivna skriften, dagtecknad den 5 september 1921, har anförts huvudsakligen följande: Såsom av ofta förekommande tidningsnotiser kunde inhämtas, vore det mycket vanligt, att personer »lånade» automobiler, motorcyklar och motorbåtar, både sådana, som för någon kortare tid stode utan tillsyn, och sådana, som förvarades i garage eller vid kajer. Detta hade börjat taga en sådan omfattning, att det vore hög tid att något gjordes för dess stävjande. Belysande för dessa förhållanden vore ett av Stockholms rådhusrätt den 22 december 1920 avgjort mål, därav framgått, att ett »lån» av en på gatan stående automobil medfört, att bilen körts i sjön i Edsviken vid Stocksund, att skador för betydande belopp anställts, att ersättning för dessa skador till de belopp, som ansetts styrkta, utdömts, samt att straffet för det olovliga »lånet» utgjort 50 kronors böter. De tillgångar, vilka förövarna innehaft vid tillfället ifråga och vilka från början varit tillräckliga att täcka en del av ersättningsbeloppet, hade, när det kommit till domens verkställande, ej längre förefunnits. Det syntes ligga i öppen dag, att en straffsats av femtio kronors böter måste uppmuntra till att på en eller annan dag »låna» ifrågavarande slag av fortskaffningsmedel, då förövaren av »lånet» alltid kunde

Framställning av Sveriges Åkeriådkareförbund m. fl.

ordna så, att han icke hade tillgång att betala konsumerat bränsle, eventuellt inträffade skador samt övriga förluster för ägaren. Då vådorna av att behålla berörda, oproportionerligt låga straffsats vore uppenbara, syntes det icke vara nödvändigt att i vidare mån motivera en framställning om straffsatsens ändring, än att uppmärksamheten fästes på risken för den enskildes liv genom att berörda fortskaffningsmedel, vilka ju i allmänhet fordrade särskild utbildning för att framföras, komme i händerna på personer, som saknade därför nödiga kvalifikationer och givetvis icke ägde kännedom om att det lånade fordonet eventuellt i växling, styrning, bromsning, m. m. fordrade helt annan skötsel och manövrering än t. o. m. fordon av samma fabrikat. Det vore numera en vanlig företeelse att skador å liv och lem inträffade just under sådana förhållanden som de nu berörda. Sälunda hade förekommit, att en poliskonstapel på Strandvägen i Stockholm nattetid överkörts och svårt skadats av en automobil, som under ägarens utrikes resa olovligen »lånats» ur ett garage. Med hänsyn till de stora värden, som genom angivna missförhållanden stode på spel, icke blott med hänsyn till risken för den enskildes liv och lem utan även för ägare av olika slag av motordrivna fortskaffningsmedel och för försäkringsgivare, vilka ofta hade stora ekonomiska intressen att bevaka, hemställdes om sådan ändring av 22 kap. 12 § strafflagen, att straffet för dylikt olovligt brukande komme att utgöras av fängelse eller straffarbete.

Framställning av vissa försäkringsbolag.

Den andra framställningen, vilken är dagtecknad den 10 april 1922, är avgiven av aderton försäkringsbolag och har följande lydelse:

»Undertecknade försäkringsbolag, som här i landet meddela automobilförsäkring, varigenom ägare av motorfordon skyddas för de ekonomiska följderna av skador, som kunna uppstå å eller tillfogas av sadant fordon, få härmed i underdånighet hemställa, det Eders Kungl. Maj:t ville taga under omprövning, huruvida ej ändring av bestämmelserna i Strafflagens 22 kap. 12 § angående ansvar för olovligt begagnande är av de ändrade tidsförhållandena påkallad, och fästa vi härvid särskilt Eders Kungl. Maj:ts uppmärksamhet å olovligt begagnande av motorfordon.

Dessa fordon, som numera måste anses utgöra ett behov för alla samhällsklasser, ha allt mera blivit utsatta för dylikt begagnande, och vilja vi tillskriva detta förhållande det ringa ansvar, som vederbörande genom det olovliga begagnandet ådrager sig. Under det att förhyrning av en automobil under exempelvis en dag drager en kostnad av i genomsnitt 100 kronor, riskerar den, som under lika lång tid olovligen begagnar annan tillhörig automobil, ett ansvar av högst 50 kronors böter, d. v. s. brottet medför en förtjänst av 50 kronor.

Vid bedömandet av frågan, huruvida en förändring av bestämmelserna i ovan angivna lagrum kan anses vara av behovet påkallad, torde hänsyn böra tagas även till en annan omständighet. Vid den tid då ansvarsbestämmelserna i Strafflagens 22 kap. 12 § avfattades voro förhållandena sådana, att ett olovligt begagnande av annan tillhörig egendom medförde ringa fara för tredje mans liv eller egendom. Den som exempelvis olovligt begagnade en annans häst och åkdon förutsattes vara och var väl också i allmänhet förtrogen med användningen av de brukade föremålen, och den fara som det olovliga begagnandet medförde för tredje man personligen eller för hans

egendom, var således icke avsevärt större än vid lovligt brukande. Förtrogenheten med handhavandet av den olovligt begagnade egendomen gjorde också att i allmänhet icke större risk förelåg för skadegörelse å själva det brukade föremålet, än om detsamma lovligen begagnats. I ovan angivna hänseende har emellertid förhållandet numera blivit ett helt annat och utvecklingen har i detta fall gått med väsentligt snabbare steg än lagstiftningen. Förändret av automobil förutsätter en ingående kännedom såväl om gällande trafikregler som ock framför allt om beskaffenheten och egenskaperna hos automobilen ifråga. Automobiler av olika fabrikat uppvisa i regel stora olikheter ifråga om sättet för styrning, bromsning, växling o. s. v., t. o. m. automobiler av samma fabrikat förete sins emellan sådana egenarter, som föraren bör studera för att kunna med säkerhet hava herraväldet över automobilen. En sådan ingående kännedom saknas nästan utan undantag hos den, som olovligen begagnar en automobil, vilket givetvis har till följd att vid det olovligen begagnandet särskilt stor risk föreligger såväl för tredje mans liv och egendom som ock för skadegörelse å den utan lov brukade automobilen.

Vad sistnämnda omständighet angår, har erfarenheten visat, att i regel skadegörelse äger rum å den »lånade» automobilen, och att skadorna ofta uppgå till högst betydande belopp. Då enkel skadegörelse är straffbar endast under förutsättning att den skett uppsåt igen, men skadegörande uppsåt så gott som aldrig kan påvisas, blir följden, att den, som under olovligt begagnande av automobil åstadkommit skadegörelse å densamma, alltid undgår straff härför. Det torde emellertid vara tydligt, att den, som olovligen sätter sig i besittning av en automobil, utan att äga kännedom om densamma, ja ofta ens utan att vara berättigad att föra automobil, med en nästan till visshet gränsande sannolikhet måste förutsätta, att skada å automobilen skall uppstå. Under sådana omständigheter kan det ifrågasättas, huruvida icke dolus indirectus eventualis med avseende å skadegörelse föreligger hos den, som satt sig i besittning av automobilen, till följd varav uppkommen skadegörelse bör vara straffbar, och även om dolus icke kan anses föreligga, synes dock det olovligen begagnandet av automobilen innebära ett tangerande av dolusbegreppet. Under sådana förhållanden och då betydliga skador i de flesta fall uppkomma å automobilen, är det för rättskänslan synnerligen stötande, att skadegörelsen icke bestraffas, utan den skyldige slipper undan med högst 50 kronors böter för olovligt begagnande. Ett sådant ringa straff är ändamålslost, om med straffet avses att avskräcka den brottslige från att upprepa sitt brott, och med hänsyn till de svara följder, som ett olovligt begagnande av automobilen i de flesta fall medför, kan det icke anses motsvara det allmänna rättsmedvetandets krav på att straffet skall stå i rimlig proportion till brottet.

För försäkringsbolagen har det olovligen begagnandet av automobil, som under de sista åren allt mer och mer gripit omkring sig, medfört, att bolagen fått utbetala stora summor till automobilägare för skador å automobilen. Möjlighet för försäkringsbolagen att utfä ersättning för sina utlägg av den, som under olovligt begagnande av automobilen orsakat skadorna, kan icke förutsättas; det har alltid eller nästan alltid visat sig, att den, som vållat skadorna, även om han ursprungligen haft tillgångar till gäldande av ersättningsbeloppet, vetat att undanskaffa dessa tillgångar.

I Tyskland, som i så många avseenden lämnat oss förebilder för nya lagar, straffas olovligt begagnande av annan tillhörig automobil på grund av innehålllet i Reichsstrafgesetzbuch § 242 med fängelse. Nämnda paragraf lyder: »Wer eine fremde bewegliche Sache einem Anderen in der Absicht wegnimmt, dieselbe sich rechtswidrig zuzueignen, wird wegen Diebstahls mit Gefängnis bestraft. Der Versuch ist strafbar.» Sasom framgår av bilagda brev från

Allianz Versicherungs-Aktien-Gesellschaft till Försäkrings-Aktiebolaget Fylgia, är grunden till det olovliga begagnandets straffbarhet den, att vid sådant begagnande alltid bensin och olja förbrukas, beträffande vilka förbrukningsartiklar tillägnelseavsikt måste förefinnas hos den, som begagnar automobilen. Om de svenska domstolarna anlade samma synpunkt, vilket de oss veterligen ej hittills hava gjort, skulle likväl härmed icke mycket vara vunnit, då i vanliga fall vid olovligt begagnande av annans automobil endast obetydliga mängder bensin och olja förbrukas, vadan tillgreppet av desamma bleve att hänföra till snatteri och således kunde sonas med böter.

I detta sammanhang vilja vi slutligen påpeka det orimliga i att under det att det i och för sig självt jämförelsevis ringa brottet att förbruka annans bensin eller olja möjligen skulle kunna straffas till och med med fängelse, den, som olovligen begagnar annans automobil, villkens värde kan uppgå till åtskilliga 10,000-tal kronor, och under begagnandet åsamkar automobilen skador, så att den blir väsentligt nedsatt i värde, ådrager sig ett straff av högst 50 kronors böter, och detta för olovligt begagnande, icke för skadegörelse. Visserligen kan skadeståndsplikt åläggas den skyldige, men möjligheten att av honom utfå ersättning för skadorna är, såsom vi förut angivit, enligt vår erfarenhet nästan alltid utesluten.

På grund av vad vi ovan anført, hemställa vi i underdånighet, att 12 § 22 kap. Strafflagen måtte erhålla sådan lydelse att straffet för olovligt bruk av annans egendom blir böter *eller fängelse.*»

Yttrande av Yttrande över dessa framställningar har inhämtats från professorn J. C. W. Thyren i hans egenskap av förordnad sakkunnig för revision av strafflagen. Ut i ett den 5 juli 1923 dagtecknat yttrande har Thyren, efter att hava återgivit den i nämnda framställningar gjorda hemställan, anført följande:

»Petitionerna hava båda utgått från ett visst praktiskt fall, nämligen olovligt användande av annans automobil, och hemställan om straffändring stödes dels på den betydliga skada, som under det olovliga brukandet ofta uppstår för automobilens ägare och vilken skada oftast icke kan ersättas av brottslingen, dels på den särskilda fara för tredje man, som i detta fall kan uppstå därigenom, att brottslingen ofta saknar varje kompetens att föra automobil och i allt fall vanligen saknar den speciella kännedom om den tillgripna automobilen, som är nödig för att kunna sköta den på tillfredsställande sätt.

Det framgår icke av de underdåniga petitionerna, huruvida petitionärerna tagit i betraktande bestämmelserna i K. F. ^{30/6} 1916 sådan den numera lyder efter ändringarna genom K. F. ^{25/9} 1920. Vid jämförelse mellan § 16 mom. 1 och 3 samt § 31 i denna K. F. visar sig, att den, som underlatit att, *innan* körning börjar, förvisa sig om, att alla apparater, särskilt styr-, broms- och andra säkerhetsanordningar, äro i fullgott skick och verka säkert, eller som *vid* körning brustit i den omsorg och varsamhet, som till förekommande av olyckshändelse av omständigheterna betingas, närmast gör sig förfallen till bötesstraff å 25—1.000 kronor; straffet kan emellertid höjas till tre månaders fängelse vid synnerligen försvärande omständigheter, varibland särskilt nämnes grov vårdslöshet eller uppenbar likgiltighet för andra människors liv eller egendom. Uppenbarligen kommer sistnämnda höjning att gälla även den, som under olovligt brukande av främmande automobil ådagalagt »uppenbar likgiltighet» för den skada, som hotar automobilen. Straffet kan således, *även om ingen skada sker*, gå upp till tre månaders fängelse i det fall, som petitionärerna närmast synas avse. Skulle den olovlige brukaren icke ens vara personligen berättigad att föra automobil, tillkommer enligt § 29 sär-

skilt bötesansvar (50—1,000 kronor). Därtill kommer det visserligen i och för sig ringa straffansvaret enligt strafflagen 22: 12.

Sådana fall ater, då det olovliga brukandet icke kan anses hava inneburit någon fara vare sig för automobilens eller för tredje mans liv eller egendom och som icke heller ur annan synpunkt leda till särskilt straff (t. ex. enligt strafflagen 11: 15 andra st.), kunna endast straffas enligt strafflagen 22: 12. Det lär icke kunna förnekas, att detta straff är för lågt, såväl med hänsyn till det av petitionärerna framhållna fall (där särskilt avseende bör fästas vid möjligheten av orätmätig vinning genom automobilens olovliga begagnande) som över huvud; bland annat bör beaktas, att åtskilliga typer av olovligt brukande (t. ex. då brukandet innefattar ett partiellt konsumerande av saken) utan skarp gräns glida över i tjuvnads- resp. förskingringsbrott. Det torde således vara befogat att borttaga *båda* inskränkningarna med hänsyn till straffmaximum, så att straffet inom hela §:ns område bestämes till »böter». I betraktande av penningvärdets fall vore ju i och för sig ganska rimligt, att maximum höjdes från 500 kronor till 1,000 kronor eller mera. Men då denna reflexion lika väl kunde gälla åtskilliga andra fall i strafflagen och däribland sådana, som för det närvarande äro väsentligt strängare bestraffade än brottet enligt 22: 12, torde vara försiktigast att stanna vid det allmänna bötesmaximum.

Att vid 22: 12 ifrågasätta svårare straffart än böter, på grund av den särskilda fara för person eller egendom, som i detta och andra fall kan föreligga, torde innebära en mindre lämplig sammanblandning av straffrättsligen skilda synpunkter. Utan tvivel kan gällande strafflag tarva komplettering med hänsyn till varjehanda för liv eller egendom farliga — även allmänfarliga — handlingar. Men rätta platsen för dylika fyllnadsbestämmelser är icke institutet olovligt brukande; det bör ske i sammanhang med lagstiftning om brott mot kroppslig integritet, om skadegörelse eller allmänfarliga brott. Exempelvis må erinras därom, att varjehanda handlingar, åtgärder med ångpannor, maskiner o. s. v., som kanske medfört mycket stor fara för liv eller egendom men icke svårare skada å person, gemenligen bliva fria från varje straffansvar, såvida handlingen icke kan visas hava innefattat *uppsåtlig* skadegörelse å främmande egendom eller utgjort något av de i 19 kap. särskilt uppräknade fall: eldåsättande, förödelse genom sprängämne (men icke annan explosion), angrepp å järnväg m. m. I själva verket är farligt hanterande av automobil i denna stund hos oss allvarligare kriminaliserat än många andra jämförliga fall.

På grund härav får jag i underdånighet hemställa, att de båda petitionerna i så mätto vinna avseende, att straffet enligt strafflagen 22 kap. 12 § bestämes till böter.»

Till de jämförelsevis fåtaliga stadganden i vår nuvarande strafflag, vilka alltifrån lagens tillkomst för snart sextio år sedan bibehållits vid den ursprungliga lydelsen, hör bestämmelsen i 22 kap. 12 § om straff för olovligt nyttjande av annans lösa egendom. Att något behov av ändring i detta lagrum icke tidigare gjorts gällande är så till vida anmärkningsvärt, som den däri upptagna straffskalan erhållit en långt starkare begränsning än med det i lagen använda latitudsystemet i regel förekommit. Det allbekanta inflytande, penningvärdets sjunkande utövat på tillämpningen av strafflagens bötesstraff, kommer mest påtagligt att framträda i sådana fall, där ett lågt bötesmaximum kan utesluta en efter penningvärdets förändringar anpassad straffmätning. Vad angår här ifrågavarande lagrum med dess straffmaximum

Departementschefen.

av böter till 25 resp. 50 kronor, är tydligt, att denna trånga straffskala numera icke lämnar det vid stadgandets tillkomst avsedda utrymmet för straffets anpassande efter omständigheterna i det särskilda fallet. Redan ur denna synpunkt kan en utvidgning av straffskalan sägas vara påkallad. Behovet av en skärpning framstår emellertid än tydligare, om man tager i betraktande den ökade betydelse, brott av här ifrågavarande art enligt erfarenhetens vittnesbörd äga i det moderna samhället.

En jämförelse mellan 22 kap. 12 § och allmänna strafflagens bestämmelser i övrigt giver vid handen, att det rättsstridiga förfarande, som avses i det nämnda lagrummet, uppfattats såsom ett brott av ringa beskaffenhet och förutsatts icke förekomma under omständigheter, vilka ådagalägga en svårare grad av brottslig vilja eller samhällsfarlighet. Straffbestämmelsens verkningskraft — redan från början föga betydande — är i varje fall numera icke större än att brottet ur synpunkten av dess rättsliga påföljd är att jämställa med ordningsföreseelser av mer eller mindre utpräglad bagatellkaraktär. Lagens ståndpunkt i detta avseende torde få antagas vila på den uppfattning, att här närmast är fråga om vissa i allmänhet föga avsevärda föreseelser inom det rena privatlivets område, vilka mera sällan kräva en uppgörelse i brottmålsväg. Huruvida det på sin tid varit befogat att på dylikt sätt bedöma brottsområdet, må här lämnas därhän. Numera synes stå utom tvekan, att under stadgandets tillämpning komma även rättskränkningar av allvarligare slag. I dylika fall lærer det straff, som kan utmätas enligt den gällande lydelsen, icke kunna på mera verksamt sätt fylla uppgiften att återhålla från brottets begående. Den erfarenhet, som i detta avseende föreligger, har synts mig innefatta skäl att bringa under övervägande frågan om en utvidgning av straffskalan i 22 kap. 12 § strafflagen.

Under senare tid har uppmärksamheten särskilt riktats å talrika fall av olovligt begagnande av automobiler och andra motorfordon. I de av mig nu anmälda framställningarna åberopas uteslutande såsom skäl för en lagändring det nuvarande straffets otillräcklighet i dylika fall. Även om frågan uppenbarligen bör bedömas från något vidare synpunkter än sålunda skett, torde dessa framställningar dock vara ägnade att ganska skarpt belysa behovet av en strängare straffpåföljd. Det har ej sällan inträffat, att automobiler, som tillfälligt för någon stund lämnats utan tillsyn å gator och vägar eller i öppna förvaringsrum, tagits i besittning och använts av obehöriga personer. Har tillägnelseuppsåt ej varit för handen, blir ett dylikt fall att bedöma enligt 22 kap. 12 § strafflagen, och straffet kan således icke sättas högre än till femtio kronors böter, oavsett om gärningsmannen handlat av okynne eller illvilja och utan hänsyn till den längre eller kortare tid, automobilen varit fränhänd den rättmätige innehavaren. Visserligen utsätter sig gärningsmannen under vissa omständigheter även för andra påföljder än straff enligt nu berörda lagrum. Om, såsom ofta är förhållandet, ägaren tillskyndas skada genom det olovliga användandet av automobilen, inträder skadeståndsskyldighet. Den rätt till ersättning, som kan bliva ägaren tillerkänd, lærer emellertid i de flesta fall för honom vara utan värde på grund

av den brottsliges medellöshet, och i medvetande härom torde den senare ej heller betrakta skadeståndsplikten såsom synnerligt avskräckande. Det olovliga förfogandet över automobilen är understundom förenat med vissa handlingar, som kunna medföra särskilt straffansvar. Sålunda kan konsumerandet av ett till automobilen hörande bensinförråd vara att anse såsom tjuvnadsbrott, vanligen snatteri. Det sätt, på vilket automobilen under dylika otillåtna färder hanteras, kan också vara sådant, att det leder till sakfällande för uppsåtlig skadegörelse. Än vanligare torde vara, att vid automobilens framförande åsidosättas de speciella föreskrifter, vilka finnas meddelade angående automobiltrafik. Jag hänvisar i detta avseende till vad professor Thyren därom anfört i sitt utlåtande, därvid jag erinrar, att bestämmelserna i detta ämne numera i utvidgad och delvis skärpt form äro upptagna i kungl. förordningen den 15 juni 1923 (nr 281) om motorfordon, vilken träder i kraft den 1 januari 1924. Möjlighet är alltså icke utesluten, att den, som är förfallen till ansvar för olovligt brukande av annans automobil, kan på grund av lagföring för brott eller förseelse, vartill han gjort sig skyldig i samband med det otillåtna begagnandet av automobilen, komma att fällas till ett strängare straff än som följer av 22 kap. 12 § strafflagen. Denna omständighet synes mig emellertid icke äga någon avgörande betydelse för prövningen av den föreliggande frågan om en lämpligt avvägd straffskala i sistnämnda lagrum. Huruvida av nyss antydda orsaker det sammanlagda straffet i ett eller annat fall kan komma att överstiga det för olovligt brukande stadgade högsta måttet, är beroende av tillfälligheter, och det är icke antagligt, att en dylik skärpning av straffansvaret kommer att inträda i varje fall, där den skulle befinnas vara befogad. Då det gäller att i lagen bestämma gränserna för ett skäligt straffmått, måste varje brott bedömas för sig; att låta ett straffmaximum, som erkännes vara för lågt, kvarstå av det skäl, att gärningsmannen stundom på grund av brottets kombination med andra brott ändock erhåller ett tillräckligt straff, vore att söka rättvisan på en omväg.

Vad nu anförts i fråga om ett specialfall av olovligt brukande av annans egendom synes mig i och för sig utgöra tillräcklig motivering för en utvidgning av straffskalan i 22 kap. 12 § strafflagen. Det gäller nämligen här ett ganska ofta förekommande missbruk med påtagliga olägenheter i olika avseenden samt egendom av betydande värde. Men även i fråga om åtskilliga andra hithörande fall torde en lagändring vara behöfelig. Exempel skulle kunna framdragas på olovligt begagnande av egendom, å vilken kan i väsentliga avseenden tillämpas vad nu framhållits beträffande automobiler, även om dylika fall icke framträda såsom lika skarpt utpräglade eller uppmärksammade grupper. Det må vara tillräckligt att här erinra om olovligt bortförande och användande av hästar, som befunnit sig på bete. Ytterligare en anledning att utvidga straffskalan ligger enligt min uppfattning däri, att, på sätt professor Thyren i sitt utlåtande erinrat, nu ifrågasvarande brott i vissa fall står så nära tjuvnads- och förskingningsbrotten, att gränserna dem emellan icke alltid kunna klart urskiljas. Rättspraxis

erbjuder exempel på fall, där samma handling i en domstolsinstans bedömts såsom tjuvnadsbrott med frihetsstraff såsom påföljd och i en annan såsom olovligt brukande av främmande egendom med därav följande lågt bötesstraff. En alltför stor åtskillnad mellan straffskalorna för brott, vilka under vissa omständigheter förete väsentligen likartade kännetecken, kan näppligen vara lämplig. Över huvud torde en straffbestämmelse, vilken leder till att straffmaximum i det övervägande antalet fall ådömes, icke stå i god överensstämmelse med vår nuvarande straffrätt; den utgör faktiskt en avvikelse från latitudsystemets grundsats, att domstolen skall äga möjlighet att utöva en verklig straffmätning.

I fråga om det närmare bestämmandet av den straffskala, som alltså enligt min mening bör ersätta den nuvarande, erinrar jag, att i båda de i detta ärende från enskilt håll inkomna framställningarna påyrkats, att i straffskalan skall ingå frihetsstraff. Till stöd härför har hänvisats till den särskilda fara för person eller egendom, som ofta föreläge uti det i nämnda framställningar behandlade fallet, nämligen olovligt begagnande av automobiler. Häremot har professor Thyren i sitt utlåtande anmärkt, att det sålunda åberopade skälet icke kan gälla för införande av frihetsstraff i denna paragrafs straffskala, och han har icke ansett sig böra förorda annan åtgärd i anledning av dessa framställningar än att straffet enligt förevarande lagrum bestämmes till böter, eller alltså, att strafflagens allmänna bötesmaximum av 500 kronor här skall vinna tillämpning. För min del biträder jag obetingat den av professor Thyren uttalade uppfattningen, såvitt den riktat sig emot tanken att lägga den med vissa speciella handlingar förenade farligheten till grund för fastställande av straffskalan i 22 kap. 12 § strafflagen. Men jag kan icke anse härav följa, att frihetsstraff bör helt och hållet uteslutas från en ny straffskala. Brott enligt detta lagrum kan, åtminstone i undantagsfall, vara begånget under sådana omständigheter, att ett högre straff än böter icke bör vara ovillkorligen uteslutet, exempelvis då handlingen — även om den icke innefattar en materiell skadegörelse — företagits i syfte att tillskynda ägaren stor och betydande skada genom att undanhålla honom hans egendom. Någon anledning att alltför starkt beskära domstolens prövningsfrihet med avseende å straffmätningen synes mig icke föreligga. Böter upp till 500 kronor torde för ordinära fall utgöra tillräckligt straff, men då brottet blivit begånget under synnerligen försvärande omständigheter, bör fängelse i högst sex månader kunna inträda såsom påföljd.

I sin nuvarande lydelse skiljer 22 kap. 12 § mellan två fall av olovligt brukande, nämligen om gärningsmannen vid handlingens företagande redan haft godset i sin besittning eller om handlingen innefattat även ett besittningstagande. För dessa fall äro uppställda olika straffskalor, en lägre för det förra fallet och en högre för det senare. För min del anser jag, därutinnan i anslutning till professor Thyren, att om lagrummet nu ändras i förut angiven riktning, en gemensam straffskala bör fastställas för alla hit hörande brottsfall. Det lindrigare bedömande, som från den gällande lagens ståndpunkt anses böra komma brott av det förstnämnda slaget till del, läser

kunna i tillbörlig mån iakttagas vid straffmätningen. Att gå längre och genom olika straffskalor draga en bestämd skiljelinje mellan de båda grupperna synes mig knappast vara befogat. De fall, då brottet består i ett missbruk av en lovligt förvärvad besittning, torde stundom vara av icke mindre svår beskaffenhet än de, vilka inbegripa ett olovligt besittningstagande. Det lär vara tillräckligt att i detta avseende hänvisa till det fall, att någon i förvaltningen av värdefull egendom, som lämnats i hans vård, missbrukar ägarens förtroende och till dennes skada på ett otillåtet sätt använder egendomen.

Vid den omformulering av paragrafen, vilken blir en följd av att åtskillnaden i straff för olika slag av hithörande brottsfall skulle avlägsnas, har avsetts att angiva, att lagrummet endast med avseende å straffskalan erhållit förändrat innehåll.

I enlighet med de av mig nu angivna grunder har jag låtit inom justitiedepartementet upprätta förslag till *lag om ändrad lydelse av 22 kap. 12 § strafflagen.*»

Föredraganden uppläser härefter berörda förslag av den lydelse, bilaga¹ till detta protokoll utvisar, samt hemställer, att lagrådets yttrande över förslaget måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
N. Cervin.

¹ Denna bilaga, vilken är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 14 december 1923.

Närvarande: justitierådet SUNDBERG, regeringsrådet THULIN, justitierådet STENBERG, justitierådet KÖERSNER.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 30 november 1923, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets yttrande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättat förslag till *lag om ändrad lydelse av 22 kap. 12 § strafflagen*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av chefen för justitiedepartementets lagavdelning, hovrättsrådet Axel Afzelius.

Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.

Ur protokollet:
Erik Ölander.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 21 december 1923.*

Närvarande: statsministern TRYGGER, ministern för utrikes ärendena friherre MARKS
VON WÜRTEMBERG, statsråden MALM, EKEBERG, BESKOW, MALMROTH, HASSELROT,
STRIDSBERG, LÜBECK, CLASON, WOHLIN, PETTERSSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Ekeberg, anmäler lagrådets
den 14 december 1923 avgivna utlåtande över det den 30 november 1923 till
lagrådet remitterade förslaget till lag om ändrad lydelse av 22 kap. 12 §
strafflagen; därvid föredraganden hemställer, att förslaget, som av lagrådet
lämnats utan anmärkning, måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom pro-
position föreläggas nästkommande års riksdag till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter bi-
trädde hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till
riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid
detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Oskar Adelson.